

## UTICAJ KRIZE NA SIROMAŠNE I MALE ZEMLJE GLOBALNE EKONOMIJE

### *IMPACT OF CRISIS ON THE SMALL AND POOR COUNTRIES OF THE GLOBAL ECONOMY*

*Stručni rad*

DOI 10.7251/POS1106149B	COBISS.BH-ID 2911000	UDK 338.124.4:316.334(100)
-------------------------	----------------------	----------------------------

Doc. dr Biljana Baraković<sup>1</sup>, Univerzitet za poslovne studije Banja  
Luka

#### **Sažetak:**

*Savremene tendencije globalizacionih procesa su aktuelizovale značaj izučavanja problematike globalnih ekonomskih kriza. Zahvaljujući globalizaciji, posljednja kriza se u vrlo kratkom periodu proširila na svjetsku ekonomiju. Posljednju ekonomsko-finansijsku krizu karakteriše i veliki broj novih mjera za njeno prevazilaženje koje su preduzele vlade zemalja širom svijeta. Ove mjere se prvenstveno odnose na povećanje likvidnosti tržišta u obliku finansijskih injekcija u finansijski sektor i privredu, stimulisanju tražnje i davanju garancija bankama. Zanimljiva rješenja izlaska iz krize imaju i siromašne i male zemlje globalne ekonomije. Rješenja siromašnih zemalja su koncentrisana na pronalaženje adekvatnih programa socijalne pomoći koji bi omogućili stvaranje uslova za izlazak iz finansijske krize. S druge strane, male zemlje izlazak iz krize zasnivaju na programima koji omogućavaju: efikasno upravljanje investicijama u javnom sektoru, uspostavljanje socijalne bezbjednosne mreže i bezbjednosne mreže finansijskog sektora, uspostavljanje integracionog sistema lokalnih banaka, kao i racionalizaciju sektora osiguranja.*

**Ključne riječi:** *ekonomska kriza, programi socijalne pomoći, integracija, efikasno upravljanje, racionalizacija.*

---

<sup>1</sup> Doc. dr Biljana Baraković, Mob.: 065/776-777; E-mail: biljabarak@live.com

### **Abstract:**

*The modern tendencies of globalization processes put to the fore the importance of studying the problems of global economic crisis. Thanks to globalization, the latest crisis spread to the world economy in a very short period of time. The latest economic and financial crisis is characterized by a large number of new measures established by the governments of countries around the world. These measures primarily refer to increase of market liquidity in the form of the financial injections into the financial sector and the economy, in the form of stimulating demand and providing a guarantee to banks. The interesting solutions of the exit from the crisis also have poor and small countries of the global economy. Solutions of the poor countries have been concentrated on finding adequate programs of social aid that would allow the creation of conditions for the exit of the financial crisis. On the other hand, small countries base their exit from crisis on the programs which provide: efficient investments management in the public sector, establishment of social safety nets and safety nets of the financial sector, the establishment of integration systems for local banking, as well as rationalization of the insurance sector.*

**Keywords:** economic crisis, social aid programs, integration, efficient management, rationalization.

## **1. UTICAJ EKONOMSKE KRIZE NA SIROMAŠNE ZEMLJE**

Kriza XXI vijeka je uticala na porast siromaštva u mnogim zemljama u razvoju. Uticaj krize je bio veći u nekim zemljama u odnosu na druge zbog razlike u stopama štednje, investicija i zavisnosti od spoljne trgovine. Razlike u pretkriznim stopama štednje, vođenju fiskalne i monetarne politike u pretkriznom periodu, znače da se neke zemlje suočavaju sa težim problemima fiskalne prilagođenosti u odnosu na druge.

„Kod siromašnih zemalja bitno je napomenuti da faktori koji ih čine siromašnim jesu ujedno i faktori koji ih, na neki način, i štite od velikih kriznih šokova. U te faktore ubrajamo: geografsku izolaciju i slabu transportnu povezanost sa nacionalnim i svjetskim tržištem. Međutim, neophodno je istaći da i najmanji šok za najsiromašnije

može značiti tačku preokreta koja će ih odvesti na put potpune bijede.“<sup>2</sup>

U prilog tome govore i studije koje pokazuju da je porast siromaštva u 2002. godini u Istočnoj Aziji rezultat efekata krize iz 1998. godine, iako je ukupni makroekonomski rast postignut mnogo prije 2002. godine<sup>3</sup>. U kriznom periodu mnoge porodice u siromašnim zemljama preuzimaju razne aktivnosti koje imaju negativne dugoročne posljedice, a sve u cilju preživljavanja u kriznim uslovima. Najčešći postupci koji imaju negativne dugoročne posljedice su: prodaja zemljišta i stoke i ispisivanje djece iz škole sa ciljem da se dobije dodatna besplatna radna snaga. Negativni dugoročni efekat se ogleda u činjenici da će neškolorana djeca imati manju mogućnost napredovanja i dobre zarade u odrasloj dobi.

Prije krize XXI vijeka stopa siromaštva je imala tendenciju pada u zemljama u razvoju. „Broj stanovnika koji živi ispod 1,25 dolara na dan je u 1981. godini iznosio 1,9 milijardi, a u 2005. godini 1,4 milijardi. To znači da se broj siromašnih stanovnika, mjereno po ovom standardu, smanjio za 500 miliona.“<sup>4</sup> Ovaj trend bi se sigurno nastavio da nije došlo do krize.

Da bi se ocijenilo koje efekte će kriza imati na svijet najsiromašnijih, neophodno je da se analizira, odnosno ocijeni razlika između očekivanog nivoa siromaštva, kao rezultata posljednje krize, i onog nivoa koji bi se ostvario da nije došlo do pojave krize. MMF trenutno sprovodi te analize.

Efekat krize će zavistiti od prosječne stope potrošnje. Svjetska banka je uradila projekciju prosječne potrošnje na nivou države u postkriznom periodu. Ovaj podatak se upoređuje sa projekcijama koje je uradila Svjetska banka, a koji se odnose na pretkrizni period.

Projekcije urađene 2009. godine pokazuju da će kriza dovesti do smanjenja stope potrošnje za pet procentualnih poena, te će je dovesti na nulti nivo. Kriza će se najmanje odraziti u razvijenim

---

<sup>2</sup> Ravallion, M.(2009): The Crisis and the World's Poorest, Development Outreach- Growing out of Crisis, World Bank Institute, str:16.

<sup>3</sup> Ravallion, M. & I Lokshin, M. (2007). "Lasting Impacts of Indonesia's Financial Crisis," Economic Development and Cultural Change 56(1), str. 27-56.

<sup>4</sup> Ravallion, M.,Chen, SH. & Sangraula,P. ( 2009). Dollar a Day Revisited ,World Bank Economic Review.23(2), str 163-184.

ekonomijama (ovdje ubrajamo i Istočnu Evropu i Centralnu Aziju, koje predstavljaju ekonomije u razvoju), što će doprinijeti smanjenju ukupnog uticaja krize na siromaštvo.

„Primjenom projekcije stope rasta za svaku zemlju koja se zasniva na anketnim podacima ocijenili smo da će se broj ljudi koji živi ispod 1,25 dolara na dan u 2009. godini povećati za 50 miliona. Više od polovine ovog povećanja se očekuje u Južnoj Africi, deset miliona se očekuje u Istočnoj Aziji, a sedam miliona u saharskom dijelu Afrike. Očekuje se da će broj ljudi koji žive ispod dva dolara na dan povećati za 64 miliona.“<sup>5</sup>

„Mjerenje ukupne stope siromaštva ne može dati sliku cjelokupnog efekta krize na najsiromašnije zemlje. Pored stope siromaštva bitno je analizirati i stopu socijalne zaštite. Projekcije Svjetske banke pokazuju da će kriza povećati broj mrtvih novorođenčadi za 30.000 do 50.000 u saharskom dijelu Afrike.“<sup>6</sup>

Postavlja se pitanje: kako izaći iz ove situacije?

Ponovno uspostavljanje uzlazne linije ekonomskog rasta je od presudnog značaja za oporavak najsiromašnijeg svjetskog stanovništva.

Iskustvo pokazuje da su krize dale neke od najlošijih i neke od najboljih politika socijalne zaštite. Pojedine vlade su putem obezbjeđivanja subvencija u obliku hrane zapale u ogromne fiskalne i ekonomske troškove, a pri tome su date mjere imale skroman efekat na smanjivanje siromaštva. S druge strane, pojedine zemlje u razvoju su pretvorile krizu u mogućnost za napredak, te su ukinule neefikasne subvencije i uspostavile efikasniju i sigurniju mrežu programa.

Workfare ili podrška u zamjenu za rad jeste bitan element odgovora socijalne politike u periodu krize. Najbitniji je dizajn socijalne pomoći. Dobra šema socijalne pomoći workfare, podrazumijeva postojanje kriterijuma po kojima će se pomoć pružiti

---

<sup>5</sup> Chen, Sh & Ravallion, M. (2010). The Impact of the Global Financial Crisis on the World's Poorest, World Bank, str.17.

<sup>6</sup> Friedman, J. & Shady, N. (2007), How Many More Infants are Likely to Die in Africa as a Result of the Global Financial Crisis? Policy Research Working Paper, World Bank, str.7

samo onima kojima je zaista potrebna, ali i postojanje kriterijuma za izlazak iz datog programa u onom trenutku kada data pomoć više nije potrebna usljed napretka ekonomije.

Poznati primjer programa socijalne pomoći je „Šema zagarantovanog zapošljavanja“ (*Employment Guarantee Scheme - ENG*) iz Maharashtra - Indija, koja je počela sa radom još 1970. godine kao odgovor na pojavu enormne gladi.<sup>7</sup>

Cilj ENG-a je bio da se neobrazovanim radnicima u ruralnim područjima obezbijedi posao po niskim nadnicama. Posao je mogao dobiti ko god je želio da radi. Značajna novina ovog u odnosu na druge programe je činjenica da se putem zapošljavanja siromašnog stanovništva željela osnažiti populacija siromašnih. U 2004. godini Indija je predstavila svoj novi zakon „Nacionalni zakon o garantovanom zapošljavanju u ruralnim područjima“ (*National Rural Employment Guarantee Act*). Ovaj zakon obezbjeđuje posao u vremenskom trajanju od 100 dana za nekvalifikovanu radnu snagu, po platama koje su jednake zakonskoj minimalnoj plati propisanoj za rad u oblasti poljoprivrede. Program se odnosi na sve one koji žele da se zaposle na ovaj način i koji žive u ruralnim djelovima Indije.<sup>8</sup>

Shema je donijeta upravo na vrijeme da pomogne u prevazilaženju krize i suše koja je pogodila mnoga područjima u Indiji 2009. godine.

Idealna workfare shema će garantovati niske nadnice u okviru radnih mjesta obezbijedenih putem projekata koji su značajni za cijelu zajednicu.

Niska nadnica u ovim programima omogućava da oni koji stvarno nisu siromašni ne žele ni da učestvuju u ovom programu, dok oni kojima treba pomoć u periodu krize dati program napuštaju u onom trenutku kada se ekonomija nađe na putu oporavka i kada postoji mogućnost za dobijanje boljih i više plaćenih poslova.

Ovakvi programi postoje i u SAD. Federalne ili državne vlasti u SAD su objavile da su spremne finansirati do, recimo, 15 dana rada

---

<sup>7</sup> Chen, Sh & Ravallion, M. (2010). The Impact of the Global Financial Crisis on the World's Poorest, World Bank, str.17.

<sup>8</sup> Chen, Sh & Ravallion, M. (2010). The Impact of the Global Financial Crisis on the World's Poorest, World Bank, str: 18.

mjesečno na raznim projektima zajednice za bilo koju odraslu osobu po cijeni koja nije veća od tržišne cijene knjige za nekvalifikovani rad u normalnim godinama.

Navedeni programi su dobri jer na osnovu njih se i smanjuju drugi troškovi u vezi sa borbom protiv siromaštva. Dobro dizajnirana i implementirana shema ovog tipa može smanjiti hronično siromaštvo, kao i prolazno siromaštvo u periodu krize.

U programe održive socijalne politike ubrajaju se i programi u vezi sa razvojem obrazovanja. Riječ je o programima kao što je meksički *Opportunidades (Progres program)*.<sup>9</sup> *Opportunidades* je bio pionirski program pokrenut 2000. godine u Meksiku, koji je inspirisao slične programe širom svijeta: od Bangladeša do Njujorka. To je program koji sada uključuje oko 25 miliona ljudi i godišnje košta 4,5 milijarde dolara. Cilj mu je poboljšati zdravstvenu, obrazovnu i prehrambenu brigu za siromašne kroz direktnu finansijsku pomoć, ali uz uslov da se poštuju određene obaveze.

Jedan od kreatora programa, Stefano Bertozzi (*Stefano Bertozzi*), sa meksičkog Instituta za javno zdravlje objašnjava kako je načelna ideja postojala dugo vremena, ali u ovom su slučaju ključna bila dva aspekta: finansijski podsticaj za promjenu ponašanja i fokus na intergeneracijske aspekte siromaštva. Program je namijenjen najsiromašnijim, odnosno onima koji obično imaju najmanje koristi od vladinih programa socijalne pomoći.

Prva inovacija programa se ogledala u ponudi gotovine kako bi se smanjila mogućnost pogrešnog trošenja novca od strane službenih lica, koji često kupuju stvari koje ne rješavaju probleme siromašnih.

Druga inovacija bila je dati novac majci porodice, čime se povećala mogućnost najboljeg trošenja novca u interesu porodice umjesto, na primjer, na alkohol. Kako bi se neutralisala seksualna diskriminacija, naknade za djevojčice koje pohađaju školu su veće nego za dječake. Osim toga, program *Opportunidades* omogućava dodatne usluge, smišljene da pomognu porodicama kako bi prekinule začarani krug siromaštva kroz klinike za redovne preglede za djecu ili škole usmjerene na zadržavanje djece u obrazovnom sistemu umjesto

---

<sup>9</sup> Ravallion, M. (2009). Bailing out the World's Poorest, *Challenge* 52( 2), str:55-80.

da u ranoj dobi traže posao. Pravo na naknade gubi se neispunjavanjem obaveza.

Na kraju, program podrazumijeva rigorozne kontrole i procjene od samog početka, čime je omogućeno brzo otklanjanje prvobitnih nedostataka i nastavak programa. Upravo je zato program preživio promjenu vlasti 2000. uz manje modifikacije, poput promjene imena. Program je dosad ostvario neosporne rezultate. Smanjena je zakržljalost, anemija i ostali problemi ranog djetinjstva, a povećan je upis djece u škole, posebno djevojčica. Ovakvi rezultati pomogli su širenju *Progres*a na urbana područja i povećanje stimulansa za ostanak u srednjoj školi. Nedavno je dodat i sistem zbrinjavanja onih grupa stanovništva koje su najteže pogođenih rastom cijena hrane i energenata. S druge strane, kritičari tvrde kako je program imao malo efekta na zdravlje djece iznad pet godina ili na pohađanje škole i postignuća djece. Ipak, prerano je govoriti jesu li diplomanti programa započetog prije deset godina uspjeli razbiti krug siromaštva. Pored ovoga, visok je rizik od korupcije i frustracija kod onih čiji je prihod samo malo iznad najvećeg određenog za ulazak u program.

Bertozi (Bertozzi) upozorava da gotovinski transferi ne mogu uspjeti ako ih ne prate jake dodatne usluge, što znači kvalitetne osnovne škole i zdravstvene ustanove. Zbog njihovog nedostatka u nekim dijelovima Meksika, oko 300.000 ljudi koji zadovoljavaju kriterijume ne mogu učestvovati. No, bez obzira na to, meksička iskustva ubrzo su inspirisala druge zemlje u Latinskoj Americi, a nedavno i u Aziji i Africi. Prošle jeseni je gradonačelnik Njujorka Mišel Blumberg (Michael Bloomberg) otpočeo prve isplate od 546 USD u prosjeku, porodicama koje su zadovoljile određene zdravstvene, obrazovne i radne uslove.

Postavlja se pitanje: da li će program iz Latinske Amerike dati iste efekte i u Africi? Naime, ključna je razlika u tome što Latinska Amerika uglavnom ima dovoljno jake vlade, sposobne da ove programe implementiraju u praksi, dok to nije slučaj u većem dijelu Afrike. Neki stoga tvrde da procjenu potreba treba prepustiti lokalnim zajednicama. Drugi, poput potpredsjednika Interameričke razvojne banke Santija Levija (*Santiago Levya*), upozoravaju da ovakve programe ne treba previše naduvavati, jer oni nisu konačno rješenje siromaštva. Kako bi do toga došlo, potreban je niz drugih mjera i rast

ekonomija. Ipak, uzimajući u obzir neuspjeh mnogih drugih programa, južnoamerički pristup vjerovatno će podstaći druge zemlje na slične aktivnosti.

## **2. UTICAJ EKONOMSKE KRIZE NA MALE ZEMLJE**

Pored navedenih programa koji su prisutni u najsiromašnijim zemljama, za ekonomsku analizu su jako interesantni i programi malih zemalja koji se sprovode u kriznim periodima.

Prije analize uticaja krize na male države bitno je definisati kategoriju „male države“.

Male države su one koje imaju manje od 1,5 miliona stanovnika<sup>10</sup>. Svjetska banka je evidentirala 48 malih država. Ove države su locirane u Africi, Karibima, azijsko-pacifičkom području i u drugim regionima. Razvojni pravac ovih država je isti: težnja ka većoj integrisanosti u globalnu ekonomiju i pravac koncentracije oko onih aktivnosti u kojima ove ekonomije imaju komparativne prednosti.

Ekonomska obilježja ovih država su različita: neke imaju vrijedne prirodne izvore kao što su nafta i dijamanti, dok druge imaju razvijen turizam i finansijski sektor. Kada je riječ o finansijskom sektoru, treba napomenuti da su off-shore poslovi najrazvijeniji dio finansijskih poslova malih karipskih i pacifičkih država. Turizam i finansije su dva sektora najviše povezana sa globalnom ekonomijom, pa samim tim su i bila najviše pogođeni krizom.

OECD trenutno analizira off-shore poslove u ovim zemljama .

Dodatni problem za male države u kriznom periodu je smanjen priliv doznaka iz inostranstva.

Male države imaju različita rješenja, odnosno odgovore na krizu. Jedno od najzanimljivijih rješenja je dala Istočno-karipska monetarna unija.

---

<sup>10</sup> Venner Dwight K. (2009). Small States Face Big Challenges, Development Outreach-Growing out of Crisis, World Bank Institute, str:25.



Istočno-karipska monetarna unija<sup>11</sup> (*The Eastern Caribbean Currency Union – ECCU*) sa populacijom od otprilike 600.000 stanovnika, zajedničkim djelovanjem zemalja članica je dala neke od odgovora na veliku ekonomsku krizu.

Prema riječima Dvajta Venera (*Dwight Venner*), guvernera Centralne banke Istočnih Kariba, uticaj kriza na ECCU se može sagledati u sljedećim činjenicama: došlo je do smanjenja priliva turista i značajno je smanjen priliv direktnih stranih investicija.

Priliv turista je opao za 2,5 % poena, odnosno za 80,3 miliona dolara u 2008. godini. Priliv stranih direktnih investicija u 2008. godini je opao za 29% , odnosno za milijardu dolara.

Naravno, ovaj trend se negativno odrazio na javne finansije i javni dug. U 2008. godini centralne vlade su ostvarile suficit na tekućem računu u iznosu od 77,5 miliona dolara ili 0,6 % BDP-a, što je znatno ispod brojke od 303,2 miliona dolara ili 2,5% BDP-a ostavarenih u prethodnim godinama. Ukupni vanjski dug je porastao sa 2,4%, na 73,2 % BDP, odnosno ukupni vanjski dug sada iznosi 9,3 milijarde dolara.<sup>12</sup>

Vlasti organizacije Istočnih karipskih država i Monetarno vijeće Centralne banke Istočnih Kariba, zajednički su intervenisali u oblasti bankarskog i osiguravajućeg sektora.

---

<sup>11</sup> Istočno- karipska monetarna unija je osnovana pod okriljem Organizacije Istočno karipskih država (eng. The Organization of Eastern Caribbean States OECS). Istočno-karipska monetarna unija se sastoji od Antiga i Barbuda, Dominikane, Grenade, Svetog Kristofora i Nevisa, Svete Lucije, Svetog Vincenta i Grenadina. Organizacija je pod nadzorom Centralne banke Istočnih Kariba. Države članice koriste zajedničku valutu, dolar Istočnih Kariba (EC), koji se nalazi u sljedećem odnosu sa američkim dolarom: EC 2,7169 dolara za 1 \$. Države članice su se na ovaj način zajednički udružile s ciljem da postignu bolje rezultate privrednog razvoja.

<sup>12</sup> Venner Dwight K. (2009). Small States Face Big Challenges, Development Outreach-Growing out of Crisis, World Bank Institute, str:26.

Ove institucije su donijele i razvile osam tačaka „Stabilizacionog i razvojnog programa”<sup>13</sup> koje se sastoji od sljedećih cjelina:

- Finansijski programi;
- Fiskalna reforma;
- Upravljanje dugom;
- Investicije u javnom sektoru;
- Socijalna sigurnosna mreža;
- Sigurnosna mreža finansijskog sektora;
- Integracija lokalnih banaka;
- Racionalizacija sektora osiguranja.

Međunarodni monetarni fond i Svjetska banka pružaju podršku ECCU zemljama u sprovođenju strukturnih programa čiji je cilj efikasno upravljanje privredom, kako u periodu krize, tako i u periodu normalne privredne aktivnosti.

U okviru gore navedenih programa posebna pažnja je usmjerena ka brzom i efikasnom sprovođenju sljedećih programa: upravljanje investicijama u javnom sektoru, uspostavljanje socijalne bezbjednosne mreže i bezbjednosne mreže finansijskog sektora, uspostavljanje integracionog sistema lokalnih banaka, racionalizacija sektora osiguranja.

Program efikasnog upravljanja investicijama će omogućiti malim zemljama da uspostave sistem fiskalnih stimulansa koji su neophodni za stvaranje ekonomske aktivnosti. Uspostavljanje sistema fiskalnih stimulansa će omogućiti da se prevaziđe osnovni problem malih zemalja: problem odsustva domaćeg fiskalnog prostora.

„Program uspostavljanja socijalne bezbjednosne mreže podrazumijeva uvođenje novog sistema socijalnih transfera, ali i prekvalifikaciju radnika s ciljem da se zaštite nezaposleni i socijalno najugroženiji.”<sup>14</sup>

Finansijska bezbjednosna mreža programa zahtijeva finansiranje restrukcije i dokapitalizacije krizom pogođenih institucija

---

<sup>13</sup> Venner Dwigt K. (2009). Small States Face Big Challenges, Development Outreach-Growing out of Crisis, World Bank Institute, str:28.

<sup>14</sup> Venner Dwigt K. (2009). Small States Face Big Challenges, Development Outreach-Growing out of Crisis, World Bank Institute, str:28.

i obezbjeđivanje tehničke pomoći od međunarodnih institucija kako bi se olakšao razvoj regulatornog i nadzornog režima.

Cilj program integracije lokalnih banaka je stvaranje jakog bankarskog sektora koji će imati dovoljno kapaciteta da prevaziđe krizne situacije.

Problem sektora osiguranja je činjenica da je ovaj sektor ostao fragmentiran i nedovoljno regulisan usljed postojanja velikog broja raznih osiguravajućih aranžmana koje su nudile osiguravajuće agencije. Cilj programa racionalizacije sektora osiguranja je fokusiran na rješavanje ovog pitanja.

### **3. ZAKLJUČAK**

Globalizacioni procesi, okarakterisani liberalizovanim kretanjem faktora proizvodnje kao i elektronskim poslovanjem, doprinijeli su stvaranju talasa preliivanja krize iz jedne u drugu zemlju. Kriza je pogodila i velike i male zemlje. U ekonomskoj teoriji i praksi nastala je velika potražnja za rješenjima izlaska iz postojećeg stanja.

Siromašne zemlje se uspješno nose sa krizom zahvaljujući programima socijalne pomoći, popularno nazvanim workfare, koji podrazumijevaju postojanje kriterijuma po kojima će se pomoć pružiti samo onima kojima je zaista potrebna, ali i postojanje kriterijuma za izlazak iz datog programa u onom trenutku kada data pomoć više nije potrebna usljed napretka ekonomije.

Ovi programi su postigli veliki uspjeh u Indiji i zemljama Latinske Amerike. Pojedina rješenja data u ovim programima bi se mogla iskoristiti u borbi protiv siromaštva u Bosni i Hercegovini.

S druge strane, posmatranjem malih ekonomija primjećuje se da je velika ekonomska kriza XXI vijeka u velikoj mjeri uticala na njihov rast i razvoj. Istočno-karipska monetarna unija daje jedno od mogućih rješenja izlaska iz krize, ne samo za male zemlje nego i za zemlje u tranziciji, kroz stabilizacioni i razvojni program. Cilj programa je brže i efikasnije uspostavljanje boljeg upravljanja investicijama u javnom sektoru, uspostavljanje socijalne bezbjednosne mreže i bezbjednosne mreže finansijskog sektora, uspostavljanje integracionog sistema lokalnih banaka, kao i

racionalizacija sektora osiguranja.

Bosna i Hercegovina i njena ekonomija je u globalnim okvirima mala ekonomija, tako da se rješenja prikazana u stabilizacionom i razvojnom programu u potpunosti mogu iskoristiti s ciljem lakšeg izlaska iz krize.

### **LITERATURA:**

1. Chen, Sh & Ravallion, M. (2010). The Impact of the Global Financial Crisis on the World's Poorest, World Bank.
2. Friedman, J. & Shady, N. (2007), How Many More Infants are Likely to Die in Africa as a Result of the Global Financial Crisis?" Policy Research Working Paper, World Bank.
3. Ravallion, M.(2009): The Crisis and the World's Poorest, Development Outreach- Growing out of Crisis, World Bank Institute.
4. Ravallion, M.,Chen, SH. & Sangraula,P. ( 2009). Dollar a Day Revisited, World Bank Economic Review.23(2).
5. Ravallion, M. & Lokshin, M. ( 2007). "Lasting Impacts of Indonesia's Financial Crisis," Economic Development and Cultural Change 56(1).
6. Venner Dwigt K. (2009). Small States Face Big Challenges, Development Outreach- Growing out of Crisis, World Bank Institute.

Rad primljen: 28.11.2011. god

Rad odobren: 30.11.2011. god.